

TÜRKÇE TEMEL DİL BECERİLERİNİN ÖĞRETİMİNDE ATASÖZLERİNİN KULLANIMI

Arş.Gör.Bayram BAŞ*

ÖZET

Türk kültürünün ve sözlü edebiyatımızın zengin ürünlerinden biri de atasözleridir. Bugüne kadar atasözleri üzerine oldukça fazla sayıda çalışma yapılmıştır. Atasözlerimiz Türkçe öğretiminde anonim bir ürün olarak yer alırlar. Türkçe programında atasözlerimiz ile ilgili genel amaç, özel amaç ve hedef davranışlar bulunmaktadır. Türkçenin dört temel dil becerisi olan dinleme, konuşma, okuma ve yazma çalışmalarında, atasözlerimizden faydalanılmalıdır.

Anahtar Sözcükler: Atasözü, Dinleme, Konuşma, Okuma ve Yazma Becerisi.

ABSTRACT

One of the rich components of the oral literature and Turkish culture are proverbs. To date, there have been numerous studies in the literature on Turkish proverbs. Proverbs take their place in the education of Turkish language as anonymous products. There are general objectives, specific objectives and target behavior(s) in the curriculum of Turkish education. Proverbs should be utilized in the four general skills of Turkish which are listening, speaking, reading, and writing skills.

Key Word: Proverbs, Listening, Speaking, Reading and Writing Skills.

GİRİŞ

İnsanların uzun gözlem ve tecrübeler sonunda vardıkları yargıları hikmetli düşünce, öğüt ve örneklemeler yolu ile veren; birçoğu mecazî anlam taşıyan; yüzyılların oluşturduğu biçimle kalıplaşmış bulunan; daha çok sözlü gelenek içinde kuşaktan kuşağa geçerek yaşayan; anonim nitelikte özlü sözlere atasözü denir.¹ Arapça “*nush, nasihat, meviza*”, Farsça “*pend*” ve Moğolca “*erdeni üge: cevherli söz*”ün anlattığı düşünceyi zamanımıza kadar getiren sözlerdir; anlamından da anlaşılacağı gibi atalardan geçmiştir. Buna göre tarihî hayatı olan sözlerdir. Zamanın akışı ve toplumsal çevrenin coğrafyası içinde biçim ve içeriğini kazanarak bugüne kadar gelen bu sözlere özellikle Irak Türklerinin “*eskiler sözü*” demeleri bundandır.²

Ata-baba sözleri (Tebriz’de), *cümle-i hikemiye, darb-ı kelâm, darb-ı mesel, deme, demece, deyişet, emsal eskiler sözü* (Kerkük ağzı), *eski söz* (Kazan lehçesi), *hikmet, kartlar sözü* (Kırım lehçesi), *kelâm-ı kibar, makal* (Türkistan, İran ve Afganistan Türkmenleri arasında), *mesel, oranlama, samah, büyükler sözü, çomak* (Çuvaşça’da), *sanaka, sınıka* (Güney Anadolu’da), *tapma* (Doğu Türkistan’da), *ulular sözü* (Türkçe’de) atasözünün eş anlamlısı olarak kullanılan bazı kelime ve deyimlerdir.³

* Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü.

¹ **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, Dergâh Yayınları, 1977, C:1, s.214.

² Şükrü Elçin, **Halk Edebiyatına Giriş**, Akçağ Yayınları, Ankara, s.625.

³ **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, Dergâh Yayınları, 1977, C:1, s.214.

Atasözü genel bir adlandırmadır. Bunun içerisinde *darbimeseller* ve *deyimler* (tâbirler) yer alır. Atasözü çeşitli biçimleriyle her şeyden önce bir yargı içerir. *Darbimesel* tamlamasının eskiliği ve bunun yeni kuşaklar için artık çok yabancı bir “*Fârisî tamlama*” hâline gelmiş olması dolayısıyla yargı içeren sözlere “*Atasözü*” denmesi ve bunların dışında kalanların da deyim adıyla adlandırılması doğru olur. Fakat deyimlerin de atalardan gelen bir miras olduğu unutulmamalıdır.⁴

Atasözü (darbimesel); (çoğulu Durûb-ı emsal) bir özlü düşünce taşıyan, vecize (yahut özlü söz) niteliğinde, kalıp (klişe) hâline gelmiş bir sözdür. Bir olay veya meydana gelişin eş veya benzer anlamını içeren bir halk düşüncesini veya felsefesini dile getirir ve mutlaka bir yargı taşır. Bununla bir olayın niteliği de tanımlanır veya bunun benzeri betimlenir. Böylece bu olay veya oluşumun geçmişte aynısının veya benzerinin geliştiği göz önünde tutularak, böyle bir durumun etkisinde veya karşısında kalmış, etkisinde veya karşısında kalma olasılığı bulunan veya etkisinde ya da karşısında kalacak olan insana genellikle öğütte bulunulur; bazen böyle bir insan hemen hemen teselli olur.⁵

Sözlü Türk edebiyatı dönemi ürünlerinden olan “*savlara*” bazı atasözlerinin asılları, ilk biçimleri gözıyla bakılır. Savlar Kaşgarlı Mahmud’un Divân-ı Lûgat’it Türk’ünde açıklamalar arasında geçmektedir. Sav terimi, sonradan, İslâmiyetin etkisiyle yerini “*mesel*” terimine bırakmıştır. Aslında misal getirme, örnek verme anlamında olan *darb-ı mesel* ve bunun çoğulu *durub-ı emsâl* sözleri, edebiyatımızda *atasözü* ve *atasözleri* anlamında kullanılmaya başlanmıştır.⁶

“Ağaç yaş iken eğilir” cümlesinin ilk anlamı açıktır. Tâze bir fidanı eğmek kolaydır. Bu fidan kartlaşınca eğmesi, bükmesi, kırması zorlaşır. İkinci anlamı biz, mânevî-zihnî hayatımıza naklederek icat ederiz. Çocuğu küçükken eğitmek gerekir, düşüncesi bizde yerleşir. İşte bu maddî biçimi bir hareket noktası yapan ve ilk söyleyicilerini tespit edemediğimiz bu dil ürünleri, hayat prensibi olacak fikir ve düşünceleri, din ahlâk, hukuk, iktisat, eğitim, gelenek, görenek ile tabiat olaylarından, teknikten vb. çıkacak kuralları somuttan soyuta giden bir yolla, bazen bir fikra kılığında söz ve yazı ile kuşaktan kuşağa geçen hikmetli cümlelerdir.⁷

Bir kurala bağlı olanların dışında, büyük çoğunluğu ile anonim içerik taşıyan yâni ilk defa kimin tarafından ve ne zaman ortaya atıldıkları bilinmeyen atasözleri, halk topluluklarının asırlar boyunca karşılaştıkları olaylardan ve tecrübelerden ilham alarak attıkları, benimsedikleri ve kendilerinden sonra gelecek kuşaklara aktardıkları öğütler, yol gösterici, toplum ve doğa olaylarının

⁴ **Türk Atasözleri ve Deyimleri**, (Haz. Millî Kütüphane Genel Müdürlüğü), Millî Eğitim Basımevi, İstanbul: 1992, s.V-VI.

⁵ **Türk Atasözleri ve Deyimleri**, a.g.e., s.VI.

⁶ **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, Dergâh Yayınları, 1977, C:1, s.214.

⁷ Elçin, a.g.e., s.625.

nasıl sona ereceklerini belirten düşüncelerdir. “*Böyle yapılırsa veya böyle olursa sonuç şöyle belirir*” ögesi atasözlerini karakterize eden işarettir.⁸

Bir milletin her türlü toplum ve birey sorunlarına bakışı atasözlerinde görülür. Ne var ki, hemen bütün milletlerde benzer anlamlara gelen atasözleri de vardır. Bu durum kavimler ve soylar arasında eski ve bilinmeyen manevî ilişkileri göstermektedir. Ayrıca hangi milletin olursa olsun insan düşünüşünün çok defa aynı noktalarda birleştiği de şüphesizdir.⁹

Türkiye’de ve Türklerin yaşadığı diğer topraklarda, halkın ağzında dolaşan; nesillerden nesillere geçen 10.000’i aşkın atasözü hakkında pek çok yayın yapılmış, birçok kitap ve makale yayımlanmıştır. Türk atasözleri üzerine hazırlanmış ve basılmış kitap, broşür ve makalelerin sayısı 700’ü aşmaktadır.¹⁰

Halk, kendi diliyle söylenen bu seçkin felsefe parçalarına büyük önem vermiştir. Bugün de okullarda ve yetişkinler eğitiminde onlardan yararlanmak gerekir. Atasözleri; dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinden oluşan, çocuğun anlama ve anlatma gücünü geliştirmeyi kendine ana amaç edinen Türkçe dersinde ve Türkçe dersinin eğitim ortamlarında kullanılması gerekli olan anonim ürünlerden birisidir.

TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE ATASÖZLERİNİN KULLANIMI

Çok geniş ve çeşitli anlamlarda kullanılan atasözleri, günlük hayatta en çok başvurduğumuz sözlerdendir. Öğüt vermek, örnek göstermek, sözüme güc katmak düşüncelerimize delil bulmak, duygu ve düşüncelerimizi en kısa yoldan belirtmek istediğimiz zaman atasözlerinden yararlanırız.¹¹

Atasözleri, kendi başlarına bir edebî tür olmasalar bile özellikle söyleyişi kuvvetlendirme, fikirlerimize kuvvetli birer kanıt oluşturma ve az sayıda cümle ile öz ifadeler kurabilme açısından konuşma ve yazma eğitiminde; ilgi ve merak uyandırma açısından dinleme eğitiminde; metinlerdeki söyleyişleri daha anlamlı hâle getirip, vurgu ve tonlamayı kolaylaştırma açısından okuma eğitiminde kullanılabilir ürünlerdir.

Türkçe programında, “*Öğrencilere Türk dilini sevdirmek, kurallarını sezdirmek; onları, Türkçeyi gelişim süreci içinde bilinçle, özenle ve güvenle kullanmaya yöneltmek*”¹² ve “*Sözlü ve yazılı Türk ve dünya kültür ürünleri yoluyla, Türk kültürünü tanıma ve kazanmalarında Türk yurdunu ve ulusunu, doğayı, hayatı, insanlığı sevmelerinde yardımcı olmak*”¹³ biçiminde ifade edilen genel amaçlardan, öğrencilere Türk dilini sevdirmek için, dilimizin güzel ve

⁸ **Türk Atasözleri ve Deyimleri**, a.g.e., s.VI.

⁹ Ahmet Kabaklı, **Türk Edebiyatı**, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul: 1994, C:1, s.80.

¹⁰ Atasözleri ile ilgili yayınların büyük çoğunluğunu görmek için bkz. **Türk Atasözleri ve Deyimleri**, (Haz. Millî Kütüphane Genel Müdürlüğü), Millî Eğitim Basımevi, İstanbul: 1992.

¹¹ **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, Dergâh Yayınları, 1977, C:1, s.215.

¹² Türkçe Programı, Genel Amaçlar, No:3.

¹³ Türkçe Programı, Genel Amaçlar, No:7.

kültürümüzün zengin örneklerinden biri olan atasözlerinden yararlanmamız gerektiği fikrini çıkarabiliriz.

1. Anlama Çalışmalarında Atasözleri

a. Dinleme Eğitiminde Atasözlerinden Faydalanma:

Doğumuyla yaşama merhaba diyen çocuk, “*anadil*”ine ait ilk bilgileri dinleme yoluyla edinmeye başlar. Bu açıdan bakıldığında “*dinleme*” dil öğreniminin temelini oluşturur. Birey, okul öncesine ait bütün, bilgi duygu ve düşünce evrenini dinleme yoluyla oluşturur. Bu dinleme, aslında hayatı anlamlı kılma, çevrede olup bitenleri anlama adına kendiliğinden oluşan bir süreç olsa da, bir öğrenme yolu hâline gelmektedir.¹⁴

Atasözlerinin, ilköğretimin ilk sınıflarında şarkılar, masallar, eş anlamlı kelimelerle düzenlenmiş oyunların; daha üst sınıflarda hikâye, şiir, deneme, söyleşi ve anı türlerinin; ilköğretimin ikinci basamağında ise bu türlere ek olarak bilgi verici nitelikteki fıkra, makâle, röportaj vb. türlerin içeriğine ya da ana fikrine işlenmesi, öğrencilerin dinlemeye konsantre olmasını, konuyu daha iyi anlamasını ve dinleme anında konuya motive olarak dinleme sürelerini arttırmalarını sağlar.

Türkçe programında, bir basamağını dinleme eğitiminin oluşturduğu “*Anlama*” becerisiyle ilgili, “*Bir yazıdaki kelimelerin gerçek ve mecaz anlamlarını kavrayabilmek, kelime gruplarını, benzetmeleri, atasözlerini çözümleyebilmek*”¹⁵, “*Bir yazıdaki kelimelerin, kelime gruplarının, benzetmelerin, atasözlerinin anlamlarını çözümleyebilmek*”¹⁶, “*Bir yazıdaki kelimelerin, kelime gruplarının, benzetmelerin, atasözü ve özdeyişlerin anlamlarını çözümleyebilmek*”¹⁷ biçiminde verilen hedef davranışlarda atasözleriyle ilgili çalışmalar da yer almaktadır.

Öğretmen, atasözlerini ders kitaplarında yer alan anonim ürünler basamağında işlenebilecek bir konu olarak algılamamalı, onları dinleme eğitiminin bir dayanağı kabul etmelidir. Metnin konusunun anlaşılması ve ana fikrin tespiti için ders içinde bir eğitim ortamı olan metin altı soruları ve sözlü ve yazılı anlatım çalışmaları sırasında atasözlerinin dinlemeyi kolaylaştırmasına dair açıklamalar yapılmalı ve örnek eğitim ortamları oluşturulmalıdır. Öğrencilerden metnin ana fikriyle ilgili bir atasözü bulmaları ve bu bağlamda metni açıklamaları, dinleme ortamında diğer öğrencilerin dikkatini çekebilecek bir uygulama olabilir. Ayrıca bir atasözü ya da başka bir konu ekseninde

¹⁴ Turan Temur, “*Dinleme Becerisi*”, **Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Türkçe 1-8**, (Ed. Prof.Dr. Ayşegül Ataman vd.), Nobel Yayın Dağıtım, İstanbul: 2001, s.61.

¹⁵ VI. Sınıf, Öğrencilerin Kazanacakları Davranışlar, Anlama Tekniği Bakımından, Hedef Davranış No:3.

¹⁶ VII. Sınıf, Öğrencilerin Kazanacakları Davranışlar, Anlama Tekniği Bakımından, Hedef Davranış No:3.

¹⁷ VIII. Sınıf, Öğrencilerin Kazanacakları Davranışlar, Anlama Tekniği Bakımından, Hedef Davranış No:3.

oluşturulmuş bir hikâyenin, serim bölümü anlatılıp, düğüm ve çözüm ya da sadece çözüm bölümünün atasözlerinden de yararlanarak, öğrencilerden tamamlanması istenerek, sınıfta dinleme ortamı sağlanabilir.

b. Okuma Eğitiminde Atasözlerinden Faydalanma

Okuma seslem ve anlamadan oluşan iki yönlü bir beceridir. Okuma becerisinin geliştirilebilmesi için, yazılı ve basılı sembollerin çözümlenmesi ve çözümlenen sembollerin anlamlandırılması gerekir. Anlamanın kazanılmasında ise dil önem kazanır. Okuyucunun çözümlediği metni anlayabilmesi için kendi bilgi ve yaşantısıyla metin arasında ilişki kurulabilmelidir.¹⁸

Okuma eğitiminde atasözlerinden çeşitli biçimlerde faydalanmak mümkündür. Öğrencilerden ders içi ya da ders dışı zamanlarda (özellikle yaşanan bir tecrübe sonucunda edinilmişse) karşılaştıkları ve çevrelerinde kullanılan atasözlerini defterlerine kaydetmeleri ve bunlarla ilgili metinler hazırlayarak sınıfta okumaları istenebilir. Öğrencilere, ana fikri buldurulan atasözleriyle ilgili, gözlemleri doğrultusunda olumlu ve olumsuz örneklerle zenginleştirilip planlı yazılar hazırlatılıp, okutulabilir. Özellikle bir hikâyesi olan atasözleri¹⁹ bulunup sınıfta okunabilir.

Atasözleri, sadece öğrencilerin yazılı anlatım becerilerini ölçmek amacıyla, öğretmenler tarafından sınavlarında kullanılacak bir “konu” örneği olarak kalmamalı, öğrencilerin bir atasözü etrafında oluşturdukları ya da sonuçta bir atasözüne vardıkları metinlerden güzel olanları sınıfta okunmalıdır. Çoğunluğu kafiyeli bir yapıya sahip olduğu için, öğrencilerin okuma becerilerini, seslerini vurgu ve tonlamaya dikkat etme yolunda yönlendirici özellikleri olan atasözleri, sesli ve sessiz okuma çalışmalarında da kullanılmalıdır.

2. Anlatma Çalışmalarında Atasözleri

a. Konuşma Eğitiminde Atasözlerinden Faydalanma

Çocukların kazandıkları ilk dil becerilerinden olan konuşma, araştırmalara göre dinlemeden sonra en çok kullanılan beceridir. Çocuklar genellikle okula bu beceriye sahip olarak gelirler. Ancak, okula getirdikleri bu beceri henüz olgunlaşmamıştır ve yerel bir özellik taşır. Yaşları gereği kelime dağarcıkları yeterince gelişmiş değildir. Konuşma, sosyalleşmeyi sağlayarak çocukların kendine güvenlerini artırmaktır. Özellikle sınıf içi ve sınıf dışı konuşmalar burada önemlidir. Çünkü bu konuşmalar öğretimin amaçlarının gerçekleşmesine hizmet etmektedir. Öğrencilerin, okuduklarına, dinlediklerine, gördüklerine cevap verme yollarından biri de konuşmadır. Çocuklar, konuşma yoluyla yeni bilgileri yorumlamakta, sorular oluşturmakta, arkadaşlarının

¹⁸ Rüya Güzel Özmen, *Okuma Becerisi*”, **Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Türkçe 1-8**, (Ed. Prof.Dr. Ayşegül Ataman vd.), Nobel Yayın Dağıtım, İstanbul: 2001, s.17.

¹⁹ Atasözlerinin hangi tarihî olaylar sonucunda söylendikleri konusunda Bkz. Hüsamettin Ege, **Çizmeden Yukarı Çıkma**, 1965.

davranışlarını kontrol etmekte, sosyal ilişkilerini sürdürmekte, bilgi aktarmakta, kişisel deneyimlerini paylaşmaktadırlar.²⁰

Türkçe programında, “*Kelime grupları, atasözü, özdeyiş, deyim vb. açıklayabilme*”²¹ biçiminde verilen özel amaç; “*Düzeyine uygun kelime grupları, atasözü, özdeyiş ve deyimleri açıklayabilmek*”²², “*Kelime, kelime grupları, atasözü, ödeyiş, deyim ve benzetmeleri açıklayabilmek*”²³, “*Atasözü, özdeyiş, deyim, kelime, kelime grupları ve benzetmeleri açıklayabilmek*”²⁴, biçiminde verilen hedef davranışlar, sözlü çalışmalarda atasözlerinden de yararlanması gerekliliği doğrultusundadır.

Atasözleri, konuşmada yerli örnekler oluşturarak “*dilin doğru kullanımını*”, ahenkli ve kafiyeli özellikleriyle “*akıcılığı*” ve bir olayla ilgili mesajlar vererek “*fikir*” zenginliği sağlar. Atasözleri bu tür çalışmalarla yardımcı bir unsur olarak kullanılabilir gibi, içeriğinin ve vermek istediği ana fikrin tespit edilmesiyle konuşma eğitimine destek sağlayabilir. Örneğin, öğrencilerden, “ ‘*Âlet işler el övünür*’ atasözü hakkında bir konuşma metni hazırlayınız.” biçiminde bir ödev hazırlamaları ya da bu konu etrafındaki düşüncelerini sınıfta sözlü olarak ifade etmeleri istenebilir. Metin üstlerinde yer alan ya da öğretmenin konu çerçevesinde sınıfa getirdiği resim vb. öğelerden, öğrencilerin çıkardıkları sonuçlarla ilgili atasözleri buldurulup, bunlar hakkında konuşma yaptırılabilir.

b. Yazma Eğitiminde Atasözlerinden Faydalanma

Duygu, düşünce, görüş ve hayallerin sözlü ifade edilmesi yeterli değildir. Dil gelişiminde yazı da çok önemlidir. Yazmak, insanın günlük çalışmalarında olduğu kadar, meslekteki bilgilerini başkalarına aktarmak açısından da bir ihtiyaçtır. Yalnız edebiyatla uğraşanlar değil, diğer alanlarda çalışanlar da yazma ihtiyacı duyarlar. Bir bilim adamı fikirlerini, buluşlarını yazıyla tespit eder, başkalarına bu yolla ulaştırır. Bu bakımdan yazı duygu, düşünce ve hayalleri belirli bir zaman ve mekânla sınırlı olmaktan kurtarır.²⁵

Konuşurken, dinleyenin gösterdiği tepkiler (yüz ifadesinin değişmesi soru sorması vb.) bizi hemen etkileyerek amacımız yönünden konuşmamıza şu ya da bu doğrultuda değiştirebilmeyi yönlendirmesine karşın, yazıda böyle bir olanak yoktur. Yazıda her şeyi önceden iyice hesaplayarak, yazımızı okuyacak kimsenin düşünce ya da duygularımızı tam bizim istediğimiz biçimde anlamasını sağlayıcı önlemleri önceden almamız gereklidir. Çünkü,

²⁰ Hayati Akyol, “*Konuşma Becerisi*”, **Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Türkçe 1-8**, (Ed. Prof .Dr. Ayşegül Ataman vd.), Nobel Yayın Dağıtım, İstanbul: 2001, s.73.

²¹ VI-VIII. Sınıflar, Özel Amaçlar, No: 11.

²² Öğrencilerin Kazanacağı Davranışlar, 6.Sınıf Sözlü Olarak: Hedef Davranış No:9

²³ Öğrencilerin Kazanacağı Davranışlar, 7.Sınıf Sözlü Olarak: Hedef Davranış No:12

²⁴ Öğrencilerin Kazanacağı Davranışlar, 8.Sınıf Sözlü Olarak: Hedef Davranış No:12

²⁵ Murat Özbay, **İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Becerileri (Alan Araştırması)**, Bizim Büro Basımevi, Ankara: 2000, s.38.

yapacağımız yanlışları sonradan şu ya da bu biçimde düzeltemez, eksikleri tamamlayamayız. Ayrıca yazılı anlatımın belli ve kesin kuralları vardır. Yazı yazarken bunlara uymamız, düşüncelerimizi kurallara uygun cümleler durumuna getirmemiz, bu cümleleri en etkili ve amacımıza en iyi varacak biçimde sıralamamız gerekir.²⁶ Yazı yazmanın tekniğini de iyi bilmemiz gerekir. Karşımızda bir okuyucu olduğunu var sayarak iyi düşünmek, amacı tam tespit ettikten sonra, konuyu tam kavrayıp anlamak ve düşünceleri sistemli bir biçimde düzenlemek gerekir.²⁷

Yazılı anlatım öğrencinin kendi gördüğünü, duyduğunu, düşündüğünü ve yaşadığını yazarak anlatmasıdır.²⁸ Türkçenin genel amaçlarından biri olan “Öğrencilere, görüp izlediklerini, dinlediklerini, okuduklarını, incelediklerini ve düşündüklerini, tasarladıklarını söz ya da yazı ile doğru ve amaca uygun olarak anlatma beceri ve alışkanlığın kazandırmak”²⁹, yazma eğitiminin Türkçe dersindekini önemini vurgulamaktadır.

Yazma, zor uğraş kabul edilmesine karşın, öğrenilebilen ve sık sık yapılan etkinliklerle de geliştirilebilen bir beceridir. Yazılı anlatım becerisinin gelişmesi, sürekli ve plânlı yapılan etkinliklerle mümkündür.

Türkçe programında “Anlatım” başlığı altında VI-VIII. sınıflar için 15 tane özel amaç yer almaktadır. Konuşma ve yazma becerilerini içeren bu amaçlar, yazma eğitimi için şu biçimde ifade edilebilir:³⁰

1. Bir düşünce bir olay üzerinde önce konuşma, sonra konuşulanları yazma.
2. Cümle kurma ve yazma tekniği alıştırmaları.
3. Görülen, yaşanan, incelenen, olayları yazı ile anlatma.
4. Derslerde varılan sonuçları yazma.
5. Resim ve levhalara bakarak yazma.
6. Dinlenen ve okunan parçalarla ilgili yazılar yazma.
7. Mektup, kart, telgraf, davetiye, dilekçe senet yazma, alındı, bildiri yazma, tutanak hazırlama.
8. Betimleme ve portreler yazma.
9. Okul gazetesine yazılar yazma.
10. Hayalî konular yazma.
11. Okunan veya dinlenen bir parçanın özetini çıkarma, ana fikrini bulup yazma.
12. Rapor hazırlama.
13. Anlatılanları not etme.

²⁶ Beşir, Göğüş, **Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Eğitimi**, Kadioğlu Matbaası, Ankara: 1978, s.235.

²⁷ Enise Kantemir, **Yazılı ve Sözlü Anlatım**, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara: 1991, s.114.

²⁸ Cahit Kavcar, Ferhan Oğuzkan, Sedat Sever., **Türkçe Öğretimi (Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin)**, Engin Yayınevi, Ankara: 1995, s.59.

²⁹ Türkçe Programı, Genel Amaçlar, No:2.

³⁰ Feyzi Öz, **Uygulamalı Türkçe Öğretimi**, Anı Yayıncılık, Ankara: 2001, s.240-250.

14. Bir şiir, hikâye veya makale üzerindeki görüş ve duyuları yazma.
15. Güzel yazılmış yazıları okuyup inceleme yolu ile yazmayı geliştirme.

Yazma eğitiminde bir eğitim ortamı olan yukarıdaki sınıf içi ve sınıf dışı uygulamalarında atasözlerinden de faydalanabiliriz. Örneğin, sınıf ortamında örnek olarak verilen bir atasözü hakkında öğrenciler tarafından konuşulanlar, konuşma sonrasında öğrencilere yazdırılabilir. Öğrencilerden gördükleri veya yaşadıkları olaylardan çıkardıkları sonucu anlatan bir atasözü bulmaları ve bununla ilgili yazı hazırlamaları istenebilir. Öğrencilere atasözlerinden de faydalanarak mektup ya da düşünce yazısı yazdırılabilir. Sınıf köşelerinin oluşturulmasında, belirli gün ve haftaların bu köşelere işlenmesinde, günün ya da haftanın konusunu içeren atasözlerinden yararlanılabilir. Öğrencilerin gerek kendi hazırladıkları gerekse araştırdıkları örnek yazılardan meydana gelen okul gazeteleri de, atasözlerinin kullanılabilceği yerlerdir.

Ünlü yazarlarımızın atasözlerinden faydalanarak hazırladıkları eserlerden sınıfa örnekler getirilip, atasözlerinin anlatımı nasıl kuvvetlendirdiği gösterilebilir. Örneğin, içinde atasözü yer alan aşağıdaki gibi şiirler öğrencilere gösterilebilir:

“Seni saksıda gül yetiştirir gibi
Yetiştirmedik tek başına
Bir limonlukta büyütmedik seni
Kırağı çalmaz diye acı patlıcanı
Salıverdik sokağa”

Rıfat ILGAZ

“İşlemeli el kol, bunlar
işledikçe boğaz doyar.
İnsan gözleriyle görür.
Alet işler el övünür.”

Tevfik FİKRET

Öğrencilerden örnek metinlerdeki atasözlerini bulmaları, atasözlerinin şiirde neyi anlatmaya çalıştığı ve şiire ne gibi katkıda buldukları hakkında düşüncelerini yazmaları istenebilir.

Ayrıca öğrencilere, ilköğretimin ikinci basamağında beş saatlik Türkçe dersinin bir saatini oluşturan “yazı” dersinde, atasözleriyle güzel yazı örnekleri hazırlatılabilir.

SONUÇ

Sözlü edebiyatımızın bir ürünü olan, kökleri tarihin bilinmeyen çağlarına kadar uzanabilen ve kültürümüzün zengin ürünlerinden olan atasözleri, farklı milletlerin ortak öğelerinden birisidir.

26.10.1981 tarihinde 2098 sayılı Tebliğler dergisinde yayınlanan Türkçe Programının genel amaçlarında, Türk dilinin bilinçle, özenle ve güvenle kullanılması, Türk ve dünya kültür ürünleri yoluyla Türk kültürünün tanınması ve kazanılması; özel amaçlarında anlama ve anlatma becerilerinin dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerileri doğrultusunda geliştirilmesine ilişkin ifadeler ve bu amaçlar altında öğrenciye kazandırılması istenen onca hedef davranış, Türkçe dersinin eğitim ortamlarında atasözlerinden de yararlanılması gereğine yöneliktir.

Bu gerekliliği metot zenginliği çerçevesinde ders ortamlarına taşımak her öğretmenin, üzerinde araştırmalar yaparak yönlendirmeyi ve bilgilendirmeyi sağlamak her uzman, araştırmacı ve bilim adamının temel görevlerindedir.

KAYNAKLAR

- Akyol, Hayati. *“Konuşma Becerisi”*, **Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Türkçe 1-8**, (Ed. Prof .Dr. Ayşegül Ataman vd.), Nobel Yayın Dağıtım, İstanbul:2001.
- Elçin, Şükrü. **Halk Edebiyatına Giriş**, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Göğüş, Beşir. **Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Eğitimi**, Kadioğlu Matbaası, Ankara: 1978.
- Güzel Özmen, Rüya. *Okuma Becerisi”*, **Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Türkçe 1-8**, (Ed. Prof.Dr. Ayşegül Ataman vd.), Nobel Yayın Dağıtım, İstanbul: 2001.
- Kabaklı, Ahmet. **Türk Edebiyatı**, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul: 1994.
- Kantemir, Enise. **Yazılı ve Sözlü Anlatım**, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara: 1991.
- Kavcar Cahit, Oğuzkan Ferhan, Sever Sedat. **Türkçe Öğretimi (Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin)**, Engin Yayınevi, Ankara: 1995.
- Millî Eğitim Bakanlığı, **Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı**, 26.10.1981 Tarih ve 2098 Sayılı Tebliğler Dergisi.
- Öz, Feyzi. **Uygulamalı Türkçe Öğretimi**, Anı Yayıncılık, Ankara: 2001, S.240-250.
- Özbay, Murat. **İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Becerileri (Alan Araştırması)**, Bizim Büro Basımevi, Ankara: 2000.
- Temur, Turan. *“Dinleme Becerisi”*, **Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Türkçe 1-8**, (Ed. Prof.Dr. Ayşegül Ataman vd.), Nobel Yayın Dağıtım, İstanbul: 2001.
- Türk Atasözleri ve Deyimleri**, (Haz. Millî Kütüphane Genel Müdürlüğü), Millî Eğitim Basımevi, İstanbul: 1992.
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, C:1, Dergâh Yayınları, 1977.